

Цитування:

Майданець-Баргилевич О. Л. Формування і розвиток Київської школи художнього текстилю: традиції та новації. *Культура і сучасність* : альманах. 2021. № 1. С. 158-165.

Maydanets-Barhylevych O. (2021). Formation and Development of the Kyiv School of Art Textiles: Traditions and Innovations. *Kultura i suchasnist* : almanakh, 1, 158-165 [in Ukrainian].

Майданець-Баргилевич Олена Леонідівна, кандидат мистецтвознавства, доцент, завідувачка кафедри художнього текстилю та моделювання костюма Київської державної академії декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0412-7941>
majdaneclesia@gmail.com

ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТОК КИЇВСЬКОЇ ШКОЛИ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТИЛЮ: ТРАДИЦІЇ ТА НОВАЦІЇ

Мета роботи – на основі аналізу розвитку Київської школи декоративного мистецтва у контексті історико-художнього процесу ХХ-ХХІ ст. окреслити головні засади спеціалізації «Художній текстиль» на базі Київської державної академії декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука. **Методологія** полягає у застосуванні мистецтвознавчого підходу до історичного та художнього аналізу творів художнього текстилю, системного розгляду особливостей Київської школи декоративного мистецтва. **Наукова новизна** полягає в обґрунтуванні феномену Київської школи художнього текстилю, творчо-педагогічних та науково-методологічних прийомів у навчанні студентів, тематики дипломних робіт як важливої складової у збереженні етнічної пам'яті та національно-культурної ідентичності. **Висновки.** Результати дослідження висвітлюють особливості художньої образотворчої мови Київської школи текстилю, специфіку науково-педагогічних методик, що застосовуються в академії, та творчих настанов колективу викладачів. Визначено перспективні напрямки розвитку й утвердження кафедри «Художній текстиль та моделювання костюма», принципи осмислення традиційного мистецтва й трансформацію його у новітні стилістичні форми згідно до вимог сьогодення. Наукове дослідження дає уявлення про сучасний стан декоративного мистецтва, художнього текстилю та творчий внесок науково-педагогічного колективу кафедри ХТМК у контексті інтеграції українського мистецтва в європейський культурний простір.

Ключові слова: декоративне мистецтво, художній текстиль, естетична і художня культура, національні традиції, українська ментальність, символіка, КДАДПМД ім. М. Бойчука.

Maydanets-Barhylevych Olena, Ph.D. in Art History, an associate professor, head of the Department of Art Textiles and Costume Modelling of the Mykhaylo Boychuk Kyiv State Academy of Decorative and Applied Arts and Design

Formation and Development of the Kyiv School of Art Textiles: Traditions and Innovations

The purpose of the article is to outline – based on analyzing the development of the Kyiv School of Decorative Arts in context of the historical and artistic process of the XXth to XXIst centuries – the main principles of specialization *Art Textiles* on the ground of the Mykhaylo Boychuk Kyiv State Academy of Decorative and Applied Arts and Design. **The methodology** consists of applying an art history approach to historical and artistic analyses of works of artistic textiles, as well as the systematic consideration of peculiarities of the Kyiv School of Decorative Arts. **The scientific novelty** lies in the substantiation of a phenomenon of the Kyiv School of Art Textiles, creative-pedagogical and scientific-methodological means in teaching students, themes of diploma theses as an important component in preserving ethnic memory, and national-cultural identity. **Conclusions.** The results of the study highlight the features of the artistic language of the Kyiv School of Textiles, the specifics of scientific and pedagogical methods used in the Academy, as well as the creative guidelines of the teaching staff. Defined are prospective trends of development and strengthening of the Department of Art Textiles and Costume Modelling, principles of comprehending the conventional art and its transformation into the newest stylistic forms to meet today's requirements. The scientific research gives an idea of the current state of decorative art and artistic textiles, and the creative contribution of the scientific and pedagogical staff of the ATCM Department in the context of the integration of Ukrainian art into the European cultural space.

Key words: decorative art, artistic textile, aesthetic and artistic culture, national traditions, Ukrainian mentality, symbolism, M. Boychuk KSADAAD.

Актуальність теми дослідження. Художній текстиль – давній і популярний вид декоративного мистецтва, невід’ємна частина сучасної культури українського народу. Художнє ткацтво, як традиційне так і сучасне, представляє собою яскраве самобутнє явище, занурене у глибину віків. Текстильні твори (килими, гобелени, ткані доріжки, скатертини, декоративні та одягові тканини), задовольняючи практичні та естетичні потреби, художньо оформлюючи побут людей, разом з іншими видами декоративного мистецтва виступають важливою складовою комплексу ідейно-емоційних, естетичних засобів формування предметно-просторового середовища, в якому побутує людина. В умовах національно-культурного відродження України подальший розвиток цього виду декоративного мистецтва є актуальним і пов’язаним, зокрема, з діяльністю Київської школи художнього текстилю на базі КДАДПМД ім. М. Бойчука.

Аналіз досліджень і публікацій. Мистецтво текстилю не залишалося поза увагою українських науковців: Б. Бутник-Сіверський [2], А. Жук [4], Я. Запаско [5], Т. Кара-Васильєва і З. Чегусова [6, 11]. Зокрема, Я. Запаско вивчав розвиток килимарства на теренах України та його регіональні особливості. У нарисі «Українське народне килимарство» [5] автор подав стислий огляд розвитку українського народного килимарства від найдавніших часів до 60-х років ХХ ст. На основі музейних килимових збірок науковець дослідив численні види українського килима, показав стильову розмаїтість у різних етнографічних регіонах України, простежив зміни художніх форм українського килима на різних етапах історичного розвитку. З. Чегусова і Т. Кара-Васильєва [12] досліджували сучасні тенденції художнього текстилю та творчість провідних мистців – Л. Жоголь, О. Машкевича, Н. та Л. Борисенко, М. Базак.

Мета дослідження полягає у вивченні головних науково-педагогічних засад спеціалізації «Художній текстиль» Київської державної академії декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука на основі аналізу розвитку Київської школи декоративного мистецтва у контексті історико-художнього процесу ХХ-ХХІ століть.

Виклад основного матеріалу. В Україні століттями склалися традиційні осередки художнього текстилю, удосконалювалися

технологічні та художні прийоми ткацтва, формувалися етнографічні регіональні особливості декоративного мистецтва. Утворилися регіональні школи, а саме: львівська, київська, полтавська, решетилівська, харківська, косівська, які мають відмінності у художньо-композиційній мові та колористиці.

Нині гостро постає проблема засвоєння та використання невмирущих надбань народного мистецтва (художнього ткацтва) попередніх епох, їх творчого переосмислення на сучасному виткові національної історії. Важливо застосувати традиційні технології при створенні сучасних текстильних виробів, використовувати їх декоративні особливості, народні орнаментальні мотиви при виконанні авторських робіт.

Провідне місце у підготовці фахівців українського декоративного мистецтва посідає Київська державна академія декоративно-прикладного мистецтва і дизайну (КДАДПМД) імені Михайла Бойчука, якій властиве глибоке осмислення надбань вітчизняного і світового мистецтва, поєднання національних традицій з найкращими здобутками авангардних течій, що сприяло створенню своєрідної «київської» школи. Серед різних напрямків творчої діяльності академії важливе місце займає спеціалізація «Художній текстиль», яка пройшла гідний шлях становлення й утвердження в декоративному мистецтві України. Тож важливо розглянути здобутки і тенденції розвитку спеціалізації «Художній текстиль», окреслити її місце та роль у формуванні мистецького світогляду, професійному вихованні творчої молоді. Для цього слід проаналізувати дипломні твори художнього ткацтва, виконаних студентами, як результат творчо-педагогічних настанов викладачів академії і мистецький потенціал майбутнього розвитку українського художнього текстилю.

Щоб цілісно проаналізувати зародження київської школи та розвиток художнього ткацтва в Києві, згадаємо історичні передумови виникнення освітнього осередку народного мистецтва. 1938 року на базі Центральних експериментальних майстерень було засновано Київське республіканське художньо-промислове училище, де здійснювалась підготовка фахівців за спеціалізаціями художнє ткацтво, килимарство, художня вишивка. У килимарському відділі важливим на той час став тандем, співробітництво професійних

митців-професіоналів (М. Рокицький, С. Колос, М. Хургін) та провідних майстрів народного мистецтва України (О. Кулик, Н. Вовк). Під керівництвом досвідчених педагогів учні розробляли ескізи килимів, навчались килимарській техніці і виконували невеликі за розмірами килими, що відповідали інтер'єрам міського житла.

У післявоєнні роки, після визволення Києва, підготовка фахівців у галузі художнього текстилю відновила. Однак 1962 року спеціалізація з декоративно-прикладного мистецтва у Київському художньо-промисловому технікумі була припинена у зв'язку з переорієнтацією навчального закладу (створення відділень – «художнє оформлення» та «художнє конструювання»).

1988 року, за ініціативи творчих Спілок, особливо Спілки майстрів народного мистецтва України, у технікумі відроджується декоративно-прикладне відділення. За створення навчальних програм, підготовку молодих фахівців-початківців художнього текстилю взяли такі провідні мистці як С. Нечипоренко, В. Андріяшко, пізніше у 1991 році до них приєднався Ю. Кухар.

Глибинні знання з теорії ткацьких переплетень упродовж багатьох років передавав студентам народний художник України С. Нечипоренко – знавець українського традиційного ткацтва. Усе життя С. Нечипоренко збирав матеріали про український художній текстиль (переплетення в декоративних тканинах, перебірні тканини, плахти, поперечно-смугасті тканини, килимарство, жакардові тканини), підготував і видав альбом-посібник «Декоративні тканини та килими України» (2005) [9]. У ній закладено глибинну інформацію про художнє ткацтво та національну декоративну тканину, як різновид творчості українського народу.

У першу чергу, викладачі орієнтували студентів на засвоєння українських народних традицій та їх сучасну інтерпретацію. Упродовж 1990-х років навчальна програма неодноразово вдосконалювалась, пріоритет надавався, перш за все, фаховим дисциплінам: основи композиції, робота в матеріалі, теорія ткацьких переплетень, матеріалознавство, кольорознавство.

У 2000 році під час реорганізації технікуму в навчальний заклад – Київський державний інститут декоративно-прикладного мистецтва і дизайну ім. М. Бойчука, було створено кафедру художнього текстилю та моделювання костюма (ХТМК), зі

спеціалізаціями: художня вишивка та моделювання костюма, художній текстиль, художнє моделювання костюма, яку очолила Е. Талашенко.

Викладацький склад кафедри було доповнено новими викладачами: М. Базак, І. Бірілло, Н. Дяченко-Забашта, І. Жураковська, Г. Забашта, О. Майданець-Баргилевич, В. Мусієнко, Н. Студенець, які розробляли і вдосконалювали навчальні програми для кожної спеціалізації.

Від самого початку заснування й дотепер кафедра ХТМК орієнтується на всебічну підготовку спеціалістів у галузі декоративного мистецтва. На спеціалізації «Художній текстиль», крім основних фахових дисциплін (рисунок, живопис, історія мистецтва), викладаються спеціальні предмети: основи композиції, кольорознавство, формотворення, композиція, робота в матеріалі, проектна графіка, фахові технології, будова тканини та проектування костюма, історія мистецтва (за фахом), проектування та ін.

Не дивлячись на занепад текстильної промисловості і художніх промислів України з кінця 90-х років ХХ ст., художній текстиль не втратив своєї значущості і продовжує відігравати важливу роль у створенні гармонійного життєвого середовища людини. Поряд із традиційними видами художнього текстилю (ткацтво, килимарство, гобелен, розпис на тканині (батик), вибійка) розвиваються нові види – аплікація, валяння, колаж, об'ємно-просторові композиції. Текстильні твори постійно перебувають у візуальному оточенні (відеосфері) людини, прикрашають її побут, створюють затишок, і, відволікаючи від негараздів, позитивно впливають на її духовне і душевне здоров'я. Нині декоративне мистецтво України переживає новий етап розвитку, що засвідчують високохудожні твори дипломників (килими, гобелени, декоративні тканини), здатні вписатися у складну структуру приміщень та інтер'єрів, оригінальних ансамблів, створити естетичне середовище повсякденного життя людей. Зокрема, для архітекторів, мистців важливим є естетичний, композиційно-художній аспект застосування текстильних творів в інтер'єрах побуту. Фактура, колір, рисунок тканин впливають на почуття людини, гармонізують її стан, викликаючи позитивні емоції, що може використовуватися в арт-терапії. Розглянемо детальніше процес підготовки спеціалістів провідними викладачами кафедри ХТМК.

На спеціалізації «художній текстиль» ознайомлення студентів із художньо-технологічними особливостями мистецтва текстилю починається з опанування різними текстильними техніками та прийомами: ремізною та жакардовою, гобеленовим та килимовим тканням; декорування тканини методом малярства на тканині (батик), вільного розпису, вибійки, фотофільмдруку, валяння, колажу, необхідних для створення текстильних виробів різного призначення: тематичних фігуративних гобеленів та панно, декоративних тканин для інтер'єру, одягових тканин, різноманітних сувенірних виробів.

На спеціалізації зберігаються і трансформуються традиції народного ткацтва (поперечно-смугасті тканини, перебірне, плахтове, візерункове ткання), характерні для Центральної України. Студенти вивчають різноманітні ткацькі переплетення, заправку верстата, а також виконують проєкти орнаментальних килимів, тематичних гобеленів, декоративних тканин та панно.

Професійні знання і мистецький досвід упродовж багатьох років передавали студентам мистці кафедри ХТМК – С. Нечипоренко, Л. Жоголь, В. Андріяшко, Ю. Кухар, М. Базак, О. Майданець-Баргилевич.

Маючи художню практику у текстильній промисловості, експериментуючи у різних техніках декорування тканин, кандидат мистецтвознавства В. Андріяшко вперше впровадив у навчальний процес при вивченні предмета «Основи теорії ткацьких переплетень» та «Будова тканини» комп'ютерні програми Weave Desing, Pixeloom та Fiberworks Bronze, які дозволяють проєктувати складні переплетення, що в майбутньому знадобиться при створенні композицій тканин. Віртуозно володіючи технікою валяння, педагог передає знання і знайомить студентів з тонкощами цієї техніки. На старших курсах працює над розробкою комплексного оформлення житлових і громадських інтер'єрів текстильними виробами.

Досвідчений педагог Ю. Кухар вдосконалює знання студентів з основ композиції, формотворення, проєктування плахтових, поперечно-смугастих тканин, геометричних килимів, композицій для перебірного ткацтва. Ним теоретично опрацьовано і впроваджено у навчально-виробничий процес ніченицю з умовною назвою «Універсальна», що дає можливість

втричі зменшити час заправки ткацьких верстатів для виготовлення поперечно-смугастих і плахтових декоративних художніх тканин. При виконанні курсових робіт педагог знайомить студентів з оригінальною заправкою під назвою «Борисівка».

Заслужений художник України М. Базак на викладанні дисциплін «Композиція», «Робота в матеріалі» націлює студентів на розробку нових тем і сюжетів та пошук сучасних інноваційних композиційних рішень у створенні гобеленів. Займаючись гобеленом, живописом, розписом на склі, графікою з 1976 року, М. Базак у текстильних композиціях і гобеленах тяжіє до оригінальних прийомів виконання. «Поряд із найсучаснішими абстрактними за характером гобеленами вона створює унікальні ширми-каравани, виконані технікою дрібнозернистого ткання, які не поступаються красою старовинним фламандським і французьким шпалерам», – зазначає З. Чегусова [6, 237]. Декоративні ширми М. Базак надихають молодих студентів до створення сучасних образів, пов'язаних з історією цього жанру художнього текстилю. Одним із найцікавіших практичних завдань, які ініціює М. Базак, є виконання копії середньовічної шпалери, на якому студенти вдосконалюють майстерність ткання.

На кафедрі впроваджено дисципліни: «Фахові технології» – освоєння технік: холодний та гарячий батик, розпис на тканині, вибійка, фотофільмдрук, а також «Історія мистецтва за фахом». Ці предмети упродовж багатьох років викладає кандидат мистецтвознавства, заслужений діяч мистецтв України О. Майданець-Баргилевич, відома своїми творами, які позначені філософсько-поетичним поглядом, глибинним осмисленням народних традицій, власним мистецьким стилем з природним відчуттям кольору та пластичної лінії.

Свій досвід з художнього оформлення громадських споруд передавала студентам народний художник України Л. Жоголь, «яка є одним із основоположників національної школи гобелена» [6, 228].

Провідні фахівці текстильної спеціалізації кафедри проводять науково-дослідницьку діяльність. В. Андріяшко є автором наукових статей про традиційне ткацтво та художній текстиль Київської школи художнього текстилю ХХ століття [1].

О. Майданець-Баргилевич досліджує історію килимарства, батика, творчість

відомих мистців, є співавтором книг: «Український килим» [10] та «Мистецька династія Саєнків» [8], автором книги «Виставкова діяльність Національної академії образотворчого мистецтва та архітектури. Історичний аспект. 1917–2017» [7] та методичних рекомендацій: до виконання практичних робіт з дисципліни «Матеріалознавство і фахові технології» та вивчення курсу «Історія мистецтва за фахом».

Особливістю Київської академії декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука є включення в сучасний учбово-виховний процес вивчення традиційного декоративного мистецтва та його регіональних особливостей на предметах «Історія мистецтва (за фахом)», «Історія декоративно-прикладного мистецтва», «Теорія та практика ДПМ». Ці предмети сприяють формуванню естетичної культури студентів, осмисленню власної творчої самобутності, неповторності та самоідентифікації, поглиблюють знання в царині історії культури та мистецтва українського народу, розширюють професійний світогляд студентів. Вивчаючи зразки народного мистецтва – ткацтва, вишивки, кераміки, писанки, студенти навчаються інтерпретувати народні художні мотиви, що розвиває творчу уяву та здібності, виховує власні естетичні вподобання молодих мистців. На старших курсах студенти мають можливість більше експериментувати з новими фактурами, переплетеннями, які дозволяють створювати об'ємно-просторові композиції.

У КДАДПМД ім. М. Бойчука важливим підсумком навчально-виховної і творчої діяльності педагогічного колективу є звітні виставки дипломних робіт студентів (бакалаврів, спеціалістів і магістрів). Зокрема, про вагомий здобутки творчо-педагогічних та науково-методичних засад у навчанні студентів продемонструвала масштабна ювілейна виставка до 20-річчя спеціалізації «Художній текстиль» кафедри ХТМК (2020-2021). В експозиції було представлено широкий спектр різновидів художнього текстилю – килими, гобелени, батіки, одягові та декоративні тканини (понад 80-ти творів).

Слід зазначити, що й нині студенти при виборі теми дипломної роботи перевагу надають тематичному гобелену. Улюбленими сюжетами дипломних робіт з художнього текстилю є природа, «пори року», музика, історичні сюжети та міфологічні образи, архітектурні мотиви.

Квітуха багатобарвна українська природа була постійним джерелом натхнення для українських мистців, художніми образами яких студенти надихаються у дипломних роботах, де фіксують своє уявлення про прекрасне в природі. У гобелені «Осінь казка» (2012, керівник О. Майданець-Баргилевич) В. Винниченко зображує дерево з пишною кроною, яке ніби проростає із минулого в майбутнє. Гобелен виконано у всій осінній красі зелено-золотистих, жовтовохристих, брунатних кольорів. У гобелені «Симфонія ночі» Н. Котельнікова (2006, керівник О. Майданець-Баргилевич) панорама жовтих осінніх дерев, виконаних у монументально-декоративному трактуванні, викликає філософсько-поетичні роздуми про сенс життя. Кольорова гармонія, вирішена на контрасті кольорів, виважена композиційна структура, образно-символічне наповнення і багатоманітність використаних технік ткання – визначальні риси виконаного твору.

Історію архітектурних мотивів – від замків до сучасного міста – відтворено у гобеленах Ю. Колопіщак, І. Сілецької, О. Циганко. У дипломній роботі «Золоті ворота» Ю. Колопіщак (2006, керівник О. Майданець-Баргилевич) у центрі килима розміщує образ історичної пам'ятки Києва, яка дійшла до наших днів, на тлі парків міста і синього неба над золотими куполами. Килим вирішено у гармонійній колористичній гамі на контрасті синіх і золотистих відтінків.

Поетично і загадково виглядає Михайло Бойчук у гобелені М. Барлет «Портрет Михайла Бойчука» (2013, керівник Л. Жоголь). Цей гобелен є своєрідним символом і оберегом академії, якій присвоєно почесне ім'я Михайла Бойчука. Цей гобелен можна побачити на всіх урочистостях, святах, конференціях академії.

Часто дипломники звертаються до дитячої тематики. Казкове місто, в якому хочеться подорожувати, зображено у гобелені «Чарівне місто» Н. Постол (2020, керівник М. Базак). У дипломній роботі «Лечу. Дивлюся, аж світає» Ю. Крутайкової (2014, керівник М. Базак) акцентом композиції є сова з крилами. Гобелен вражає багатством кольорових відтінків і може бути гарною окрасою дитячої кімнати, як і зображення казкового kota у гобелені Т. Хомутовської «Той спить, хто щастя має» (2007, керівник М. Базак).

У дипломній роботі «Каменотесний промисел» (2011, керівник О. Майданець-Баргилевич) Г. Альошкіна розповідає про

каменотесне мистецтво мовою ткацтва. Широка гама відтінків сірого кольору пісковика до зелено-блакитних кольорів подільської природи створюють приємний поетичний настрій.

У художньому текстилі найбільш древнім і універсальним є символ Дерева. У його нескінченному і циклічному відродженні, а отже і Космосі, наші предки бачили джерело життя і плідності, а також джерело знання і мудрості. Одним із найважливіших символів також є квітка, що уособлює життєву силу і радість буття, кінець зимового стану природи. Студенти часто використовують мотиви дерева, квітки, вазона, імпровізуючи на сучасний лад образотворення.

Тема квітучого саду розкрита у дипломній роботі «Пісня лісу» О. Іванової (2008, керівник О. Майданець-Баргилевич). Центральну частину вдало доповнює кайма, яка є традиційною у створенні килимів. Твір виконано у класичній техніці «кругляння», характерної для традиційних полтавських килимів.

Використовуючи подільські традиційні мотиви, А. Сивокінь (2020, керівник М. Базак) у своїй дипломній роботі знайшла вишукану ритміку композиційних елементів – розеток, і, ніби граючись ними, створила привабливий арт-об'єкт в сучасний інтер'єр.

Важливим доповненням інтер'єру є різноманітні ширми, які несуть емоційне навантаження і водночас прикрашають помешкання. На виставці представлені різні варіанти ширм для сучасного інтер'єру – композиційні, колористичні, тематичні. Тонкістю кольорових переходів вражає ширма у виконанні В. Зінькевич «Пробудження» (2019, керівник В. Андріяшко), естетично приваблюють розробкою народного мотиву К. Драновської на тему «Зустрілись закохані очі» (2020, керівник М. Базак), декоративна ширма з деревами М. Харпатіної (2018, керівник М. Базак).

Своєрідним акцентом виставки є твір О. Дружинович «Та, що береже життя» (2009, керівник М. Базак). У триптиху зображено три молодих дівчини з квітами в українському вбранні. Різні відтінки червоного і жовтого передають радість свята.

До праслов'янських символів (трипільська культура, скіфське мистецтво, образи язичництва), які передають етнічну пам'ять, родові витоки української ментальності, звернулася у диптиху-гобелені

«Рідновір'я» А. Коцюбинська (2016, керівник М. Базак). Зображення магічних духів змушують зануритись у минуле, розкривають архаїчні вірування праукраїнців.

Цікавими зразками сучасних килимів, які можуть стати окрасою сучасних інтер'єрів, є дипломні роботи – Г. Вершиніної «День і ніч» (2008, керівник М. Базак), А. Честних «Риби» (2013, керівник Л. Жоголь), О. Циганко «Крила» (2014, керівник Л. Жоголь), О. Громадської «Ранок у лісі» (2018, керівник М. Базак), В. Толоконнікової «Рідна гавань» (2016, керівник М. Базак).

Отже, викладачі і студенти спеціалізації «Художній текстиль» демонструють у творах, представлених на художній виставці дипломних робіт, активні пошуки у творенні українського килима-гобелена. Виставка засвідчує, використання нових виражальних засобів у розробці нетрадиційних сюжетних композицій ідейно-емоційного спрямування, колірних рішень, інноваційних образних презентацій у сучасних інтер'єрах.

У дипломних роботах з художнього текстилю студенти також звертаються до техніки малярства на тканині (батик), яке має особливу притягальну силу завдяки своїй колористично-орнаментальній наснаженості, ідейно-естетичному навантаженню. Тему «пори року» через жіночі образи вирішила у техніці холодного батика О. Ільєнко (2008, керівник О. Майданець-Баргилевич). Стан природи у кожному панно авторка легко і невимушено передає нюансуванням різноманітних кольорів з легким їх акцентуванням у жіночих постатях. Велике панно-батик «Моє місто» К. Мамонтова (2017, керівник В. Андріяшко) вражає монументальною розробкою київського краєвиду із золотими куполами, деревами, хвилями Дніпра, у яких відбивається блакитне небо.

З точки зору естетики художнього текстилю, особливого значення в організації предметного середовища набувають різні види декоративних тканин. Виконуючи одночасно функцію декоративної прикраси та елемента композиції інтер'єру, вони наповнюють приміщення теплом, кольорами і красою, що виконує до того ж функції естетичної арт-терапії.

У творах, представлених на ювілейній виставці, студенти-дипломники використовують при створенні сучасних панно різні матеріали й старовинні технології

(плахтове та перебірне ткацтво), де прочитуються традиції українського народного мистецтва. У роботі Г. Забудської (2019, керівник Ю. Кухар) плахтовою технікою відтворено символ України – тризуб. Сама композиція виконана маленькими модулями-тризубами, як у плахтовій тканині. Використовуючи традиційну техніку перебору, характерну для крелевецького рушника, А. Данільченко (2014, керівник Ю. Кухар) створила декоративне панно, яке представляє тему Дерева життя з птахами, тваринами біля дерева. В образі давнього українського архетипу чітко й виразно звучить текстильна графіка, знайдено переконливі ритми. Дипломна робота – декоративне панно (триптих) «Медовий Спас» О. Панько (2012, керівник В. Андріяшко) є складною грою ткацьких переплетень і графікою кольорів.

Студенти у дипломних роботах часто звертаються й до виконання одягових тканин. Кожна дипломна робота є авторським баченням розвитку сучасних тенденцій в оформленні одягових тканин з використанням художнього текстилю. На виставці представлені дипломна робота І. Пестової «Осінь палітра» (2013, керівник Ю. Кухар), призначена для верхнього одягу і виконана різними ткацькими переплетеннями, декоративні шалі Г. Пирог (2012, керівник О. Майданець-Баргилевич) на основі поперечно-смуғастих тканин. У декоративній тканині для одягу Т. Петровська (2019, керівник Ю. Кухар) використала ткацький рисунок, в основі якого лежить ромб, різні варіації ламаних ліній – давніх символів плодovitості і родючості, які символізують засіяне поле, вдало поєднала техніку з петель і саржевих переплетень, що надало образіві цікавої фактурності. О. Науменко (2020, керівник В. Андріяшко) за допомогою комп'ютерних програм, які викладає В. Андріяшко, розробила власні варіанти складного ремізного дрібного візерункового переплетення, на основі якого виконала одягову тканину «Вечір». Верхній одяг (пальто) С. Нетреба (2020, керівник М. Базак) вдало доповнила тканими вставками міні-гобелена з орнаментами трипільської культури.

Отже, пластична мова, тематика, композиційно-колеристичне рішення творів – дипломних робіт студентів кафедри «Художнього текстилю та моделювання костюма» спеціалізації «Художній текстиль» засвідчує активне формування київської школи

монументально-декоративного мистецтва, яка виконує важливу роль у збереженні українських традицій килимарства, гобелена та впровадження інноваційних тенденцій сучасного мистецтва, трансформації їх у сьогоденні.

Зокрема, важливий аспект у діяльності спеціалізації «Художній текстиль» є участь у художніх виставках та проєктах. Роботи викладачів і студентів неодноразово експонувались на Всеукраїнських виставках-трієнале художнього текстилю [2]. Педагоги представляли свої ткані твори на персональних виставках у найкращих музеях і галереях України та світу (М. Базак, В. Андріяшко, Ю. Кухар, О. Майданець-Баргилевич). Студенти постійно беруть активну участь в оформленні інтер'єрів та різних конкурсах, зокрема, у XVIII Міжнародному конкурсі «Печерські каштани», де студентки Ганна Забудська та Людмила Гапон вибороли I та II місце у номінації «Гобелен. Текстиль». У III Всеукраїнському інтернет-конкурсі образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва «Етюдний вернісаж», який відбувся в Ужгороді у жовтні 2020 року, студентка Аліна Сивокінь отримала I премію у номінації «Гобелен».

Художній текстиль Київської школи декоративного мистецтва все більше набуває витонченої образної виразності й національної означеності стилістики, що зумовлює великий успіх на вітчизняних і зарубіжних виставках, достойну презентацію декоративного українського мистецтва на світових просторах.

За період існування, починаючи з 2000 року, спеціалізацією «Художній текстиль» підготовлено більше двохсот спеціалістів-мистців, які знайшли своє місце у текстильній промисловості, активно працюють над проєктами комплексного оформлення інтер'єрів громадських споруд, сценічних та фестивалієвих дійств.

Наукова новизна дослідження полягає у визначенні й обґрунтуванні феномену Київської школи художнього текстилю на основі аналізу фундаментальних основ творчо-педагогічних та науково-методологічних прийомів у навчанні студентів, широкого спектру тематики дипломних робіт як важливої складової у збереженні етнічної пам'яті та національно-культурної ідентичності.

Висновки. Спеціалізація кафедри «Художній текстиль» готує фахівців, які здатні працювати творчо й гідно представляти

Україну на престижних мистецьких форумах, а також брати участь у міжнародних наукових конференціях та симпозиумах. Важливо зазначити, Київська школа художнього текстилю КДАДПМД ім. М. Бойчука, базуючись на національних традиціях у викладанні фахових дисциплін, водночас орієнтована на європейський мистецький досвід та новації, а випускники вузу утверджують їх у своїй творчості.

Література

1. Андріяшко В. Традиційне ткацтво Київщини ХХ ст.: художня та технологічна специфіка // *Культура і сучасність. Альманах. № 2.* Київ : ДАККіМ, 2006. С. 50–58.
2. Бутник-Сіверський Б. С. Українське радянське народне мистецтво. Київ, 1966.
3. Друга всеукраїнська триєнале художнього текстилю–2008. Київ : НСХ України, 2008. 64 с.
4. Жук А. К. Українські народні килими (XVII – поч. ХХ ст.). Київ : Наук. думка, 1966. 152 с.
5. Запаско Я. Українське народне килимарство. Київ : Мистецтво, 1973. 110 с.
6. Кара-Васильєва Т., Чегусова З. Декоративне мистецтво України ХХ століття : У пошуках «великого стилю». Київ : Либідь, 2005. 280 с.
7. Майданець-Баргилевич О. Виставкова діяльність Національної академії образотворчого мистецтва та архітектури: історичний аспект. 1917–2017: Київ : Дніпро, 2017. 280 с.
8. Мистецька династія Саєнків: Олександр Саєнко, Ніна Саєнко, Леся Майданець-Саєнко : альбом / авт. та упоряд.: Н. Саєнко, Л. Майданець-Саєнко. Київ : Дніпро, 2016. 208 с.
9. Нечипоренко С. Г. Декоративні тканини та килими України: альбом-посіб. Київ : Оранта, 2005. 430 с.
10. Український килим : Мистецька династія Саєнків : книга-альбом / авт.-упоряд. : Н. Саєнко, О. Майданець-Саєнко. Київ : Мистецтво, 2012. 144 с.
11. Чегусова З., Т. Кара-Васильєва, Т. Придатко. Людмила Жоголь : Чарівниця художнього текстилю. Київ : Либідь, 2008. 264 с.

References

1. Andriyashko, Vasyly. (2006). Traditional Weaving of Kyivshchyna in the XXth Century: Artistic and Technological Features. In: Vasyly Shynkaruk (ed.), Culture and Contemporaneity. An Almanac. Kyiv: SAGMSCA, no. 2, pp. 50–58 [in Ukrainian].
2. Butnyk-Siverskyi, Borys. (1966). The Ukrainian Soviet Folk Art. Kyiv: Scientific Thought, 220 pp. [in Ukrainian].
3. The Second All-Ukrainian Triennale of Artistic Soft Goods-2008. (2008). Kyiv: National Union of Artists of Ukraine, 64 pp. [in Ukrainian].
4. Zhuk, Adam. (1966). Ukrainian Soviet Carpets (XVIIth to Early XXth Centuries). Kyiv: Svientific Thought, 152 pp. [in Ukrainian].
5. Zapasko, Yakym. (1973). The Ukrainian Folk Carpet Weaving. Kyiv: Art, 110 pp. [in Ukrainian].
6. Kara-Vasylyeva, Tetiana, & Chegusova, Zoya. (2005). The Ukrainian Decorative Art in the XXth Century: In Search of the «Great Style». Kyiv: Lybid, 280 pp. [in Ukrainian].
7. Maydanets-Barhylevych, Olena. (2017). Exhibitional Activities of the National Academy of Fine Arts and Architecture in Kyiv: A Historical Aspect. 1917–2017. Kyiv: Dnipro, 280 pp. [in Ukrainian].
8. Sayenko, Nina, & Maydanets-Sayenko, Lesia. (eds., compilers). (2016). The Sayenko Artistic Dynasty: Oleksandr Sayenko, Nina Sayenko, and Lesia Maydanets-Sayenko: An Album. Kyiv: Dnipro, 208 pp. [in Ukrainian].
9. Nychyporenko, Serhiy. (2005). Decorative Fabrics and Carpets of Ukraine: An Album-Manual. Kyiv: Orans, 430 pp. [in Ukrainian].
10. Sayenko, Nina, & Maydanets-Sayenko, Lesia. (eds., compilers). (2012). Ukrainian Carpets. The Sayenko Artistic Dynasty: A Book-Album. Kyiv: Art, 144 pp. [in Ukrainian].
11. Chegusova, Zoya, & Kara-Vasylyeva, Tetiana, & Prydatko, Tamara. (2008). Liudmyla Zhohol: A Mistress of Artistic Textiles. Kyiv: Lybid, 264 pp. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 08.02.2021

Отримано після доопрацювання 26.02.2021

Прийнято до друку 04.02.2021